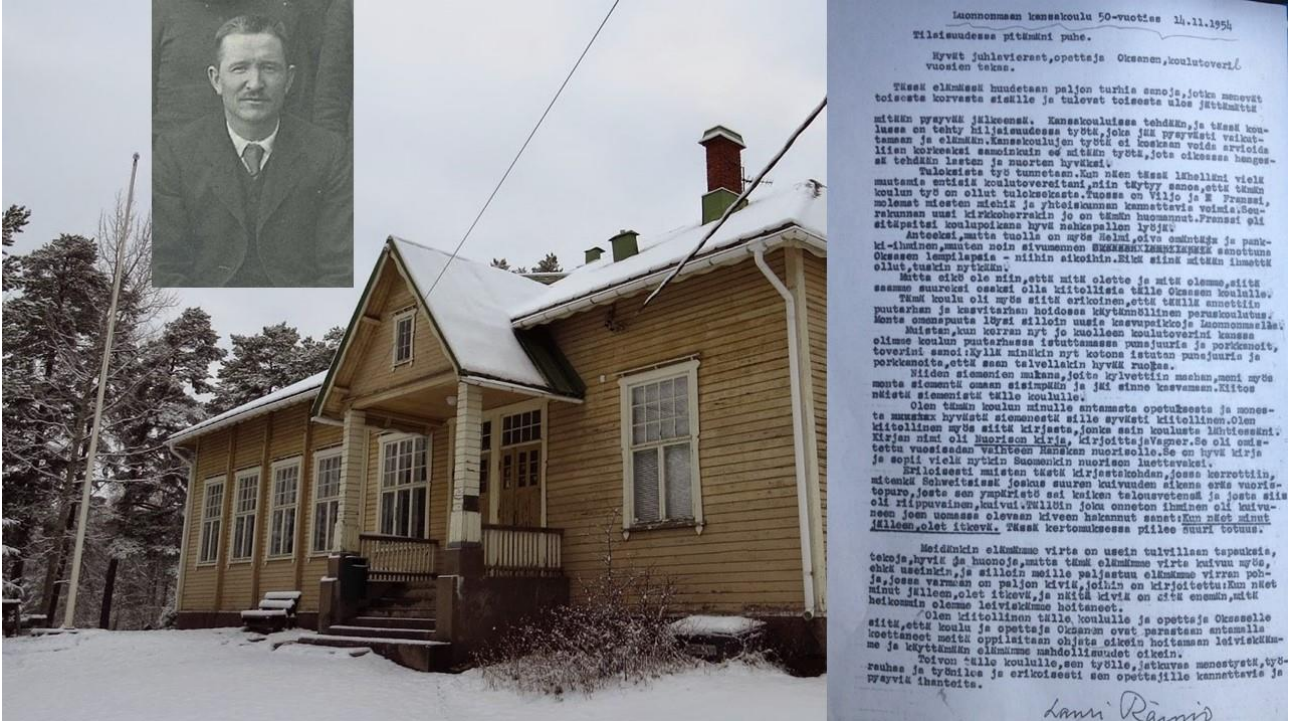

Koulutielle pääsyn mahdollisuudet ja seuraukset 1900-luvun alun Luonnonmaalla

Haijaisten koulu, opettaja Väinö Oksanen vuonna 1911 ja Lauri Rainion juhlapuhe vuonna 1954

Kirjoitin edellisessä, historiaa elävöittämään pyrkivässä jutussani ”Naantalilaisen tilallisen elämän aineelliset puitteet 120 vuotta sitten” siitä, miten isoisäni aikoinaan pääsi Luonnonmaan kansakouluun vuonna 1904. Tulkitsin sen johtuneen hänen yksinhuoltajaäitinsä päättäväisestä koulutusmyönteisyydestä, mikä sinänsä onkin totta. Ryhdyin kuitenkin pohtimaan tuon koulutusmyönteisyyden syitä hieman tarkemmin.

Kouluttautumisella on aivan nykypäivänkin ajankohtaisuutta. Nyt puhutaan mm. toisen asteen opiskelun laajentamisesta työllistymisen avittajana ja syrjäytymisen ehkäisykeinona.

Naantalin historian III osasta selviää, että 1900-luvun alussa oli Naantalin maataloilla yleisemminkin pyrkimys lähettää lapsia kouluun. Samalla muistin myös, että äitini oli joskus kertonut erityisen syyn ja esimerkin, joka oli vaikuttanut koulutuspäätöksiin Keitilän Ylitalossa. Hieman äidin jättämää arkistoa pengottuani löysin lisäksi isoisäni Luonnonmaan Haijaisten kansakoulun 50-vuotisjuhlassa vuonna 1954 pitämän puheen.

Isoisäni kouluun pääsyn syyt ja mainittu puhe selviävät tarkemmin tästä jutusta.

Koulutustahto yleistyi Naantalissa ja maalaiskuntaan perustettiin uusia kouluja

Kerttu Innamaan kirjoittaman Naantalin historian III osasta tosiaan selviää, että useiden maatalojen lapsia alettiin lähettää kouluun 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alussa. Tunnetuin tapaus on Luonnonmaan Yli-Käkölän tilan Pietari Augustinus Nummelin (1835 – 1925) ja vaimonsa Sofia Alitalo (1846 – 1914), jotka kouluttivat 1860 – ja 1870-luvuilla syntyneet ja Angervoksi nimensä suomentaneet lukuisat lapsensa.

Toinen hyvin tunnettu henkilö on Einari Karvetti (1897 – 1979), joka aloitti koulu-uran Naantalin kaupungissa ja jatkoi sitä maalaiskunnan puolelle valmistuneessa Lietsalan kansakoulussa, jossa hän kävi yläkansakoulun kolme muuta osastoa.

Isoisäni Lauri Renforsin (1894 – 1979; 1906 lähtien Rainio) kannalta ratkaisevaa oli, että myös Luonnonmaan puolelle Haijaisiin perustettiin kansakoulu 1904. Matka Keitilän Ylitalosta Naantaliin olisi ollut liian epävarma, mutta matka Keitilästä Haijaisiin ei ollut kymmenvuotiaalle liian pitkä.

Myöhemmin sekä Lauri Rainio (yo 1916) että Einari Karvetti (yo 1918) tulivat ylioppilaiksi Turun Klassisesta Lyseosta ja heistä tuli hyvät ystävät.

Innostava esimerkki kesäasukkailta

Laurin vanhemmat olivat huomattavasti vaatimattomammista olosuhteista kuin Nummelinit/Angervot ja Karlströmit/Karvetit ja yksihuoltajana Maria Rainion mahdollisuudet rahoittaa koulutusta olivat tiukemmalla. Äitini kertoman mukaan ratkaisevaksi herätteeksi muodostui Keitilän kesäasukkaiden esimerkki.

Tuohon aikaan oli tavanomaista, että turkulaiset varakkaammat perheet viettivät kesää Naantalin seudulla, jotkut kylpylässä, useimmat maatiloilla Luonnonmaalla ja Rymättylässä. Kesävieraat toivat maatiloille toimeentuloa ja kulttuurisia vaikutteita, koska tosiaankin monet kesävieraat asuivat vielä ennen toista maailmansotaa vuokralaisina tiloilla eivätkä omilla kesämökeillään.

Äitini mukaan Keitilässä oli kesävieraina 1900-luvun alussa arkkipiispa Mikko Juvan isovanhemmat, joiden lapset olivat Laurin ikäisiä poikia ja kesäleikkikavereita. Juuri heiltä hän sai innon kouluun pyrkimiseen.

Juveliukset/Juvat lapsineen Keitilän kesäasukkaina

Minulla ei ole tietoa keitä kaikkia Keitilässä kesäisin lomaili 1900-luvun alkuvuosina, mutta Juvan perheestä sattuu olemaan myös kirjoitettua muistitietoa. En myöskään tiedä, olivatko he Keitilän Alitalon vai Ylitalon vieraita, mutta sillä ei ole tämän tarinan kannalta merkitystä, koska talot sijaitsivat aivan vierekkäin.

Arkkipiispa Mikko Juva kertoo kirjassaan ”Aika etsiä ja aika löytää” sukunsa kesistä Luonnonmaalla 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Kirjan mukaan Mikko Juvan isoisä Johan Wilhelm Juvelius viihtyi

perheineen Luonnonmaan eri tiloilla vuodesta 1900 lähtien. Hän oli Turun suomalaisen tyttökoulun kollega 1891 – 1913. Hänellä oli kaksi poikaa ensimmäisen vaimonsa Helmi Gestrinin kanssa, ja tämän kuoltua 1902 vielä yksi tytär Edith Björklundin kanssa.

Juveliuksen perhe vietti vuonna 1900 ensimmäisen kesän Keitilässä ja sen jälkeen useita vuosia aina vuoteen 1913 saakka ja taas uudelleen Suomen itsenäistymisen jälkeen. Vuosisadan alussa perheeseen kuuluivat pojat Ilmari eli Imma (s. 1890) ja Einar eli Enna (s. 1892) ja tytär Roine (s. 1903). Keitilän ohella perhe vietti kesiä myös Saksilassa, Isokylässä ja myöhemmin Leppiniemessä.

Mikko Juvan mukaan sekä ”sekä isot pojat Imma ja Enna että pikkuinen sisar Roine kokivat monet lapsuutensa parhaista hetkistä juuri Luonnonmaan kesälaitumilla”:

”Täällä pojat oppivat kalastamaan, nimenomaan hauenkoukuilla ja pitkälläsiimalla. Naapurissa vietti kesäänsä useita koulutovereita ja perhetuttuja, joten seurustelua, retkeilyä, leikkejä ja urheilua riitti. Elokuussa oli isäntätalon elonleikkuu elotanseineen eräs kesän huipputapaus. Naantalikaan ei ollut kaukana, ja sinne päästiin sekä veneellä että yläluokilla myös polkupyörällä. Unikeonpäivänä käytiin kylpyläkaupungissa nuorison suuri takiaissota. Hieman varttuneemmilla oli sitten mahdollisuus varojensa puitteissa osallistua kaivohuonetanssiaisiin eli ’prunssipaaleihin’ (brunnshusbal).”

Juveliuksset olivat sivistyssukua ja isä Johan Wilhelm väitteli tohtoriksi 1906 Keitilä-vuosien aikana. Näin ollen on luonnollista, että myös poikien Imman ja Ennan kouluttautumista korostettiin. Molemmat aloittivat Turun klassisen lyseon 1900-luvun alussa. Imma suoritti ylioppilastutkinnon 1909 ja Einar seuraavana vuonna. Mikko Juvan isä Einar Juva jatkoi opintoja Turun yliopistossa ja valmistui tohtoriksi 1920. Sittemmin hänestä tuli historian professori ja Turun yliopiston rehtori vuosina 1934 – 45.

Keitilässä Imman ja Ennan kesäleikkikavereina olivat mm. lähes saman ikäiset Rainion Kosti ja Lauri. On helppo kuvitella, että he ihailivat ja matkivat hienoja turkulaisia kavereitaan, vaikka ehkä saattoivat samalla opettaa kaupunkilaispojille maalaiselämän käytännön taitoja. Äitini kertoman kertoman mukaan hänen isänsä Lauri omaksui juuri Imman ja Ennan esimerkistä ajatuksen, että kouluun ja myöhemmin isoon Turkuun hänkin haluaisi päästä.

Haijaisten kansakoulu eli Väinö Oksasen koulu

Haijaisten koulua johti vuosina 1904 – 1948 opettaja Väinö Oksanen, joka oli monia vuosia myös Naantalien maalaiskunnan kunnanvaltuuston puheenjohtaja. Jutun kuvassa on hänen kuvansa vuodelta 1911 ja taustalla on nykyajalta peräisin oleva kuva koulurakennuksesta.

Minulla ei ole omakohtaista tai dokumentteihin perustuvaa käsitystä Haijaisten koulun toiminnasta. Monella muulla naantalilaisella varmasti on. Yhden käsityksen koulusta kuitenkin saa seuraavasta, Laurin Rainion pitämästä puheesta koulun 50-vuotisjuhlassa 14.11.1954. Koulutuksen ja opettajien työn merkitys tulee tästä puheesta erityisen selväksi. Kiitokset siis kaikille nykypäivänkin peruskoulun opettajille!

”Hyvät juhlavieraat, opettaja Oksanen, koulutoverit vuosien takaa.

Tässä elämässä huudetaan paljon turhia sanoja, jotka menevät toisesta korvasta sisälle ja tulevat toisesta ulos jättämättä mitään pysyvää jälkeensä. Kansakouluissa tehdään, ja tässä koulussa on tehty hiljaisuudessa työtä, joka jää pysyvästi vaikuttamaan ja elämään. Kansakoulujen työtä ei koskaan voida arvioida liian korkeaksi samoin kuin ei mitään työtä, jota oikeassa hengessä tehdään lasten ja nuorten hyväksi.

Tuloksista työ tunnetaan. Kun näen tässä lähelläni vielä muutamia entisiä koulutovereitani, niin täytyy sanoa, että tämän koulun työ on ollut tuloksekasta. Tuossa on Viljo ja Franssi, molemmat miesten miehiä ja yhteiskunnan kannattavia voimia. Seurakunnan uusi kirkkoherrakin jo on tämän huomannut. Franssi oli sitä paitsi koulupoikana hyvä nahkapallon lyöjä.

Anteeksi, mutta tuolla on myös Helmi, oiva emäntä ja pankki-ihminen, muuten noin sivumennen sanottuna Oksasen lempilapsia – niihin aikoihin. Eikä siinä mitään ihmettä ollut, tuskin nytkään. Mutta eikö ole niin, että mitä olette ja mitä olemme, siitä saamme suureksi osaksi olla kiitollisia tälle Oksasen koululle.

Tämä koulu oli myös siitä erikoinen, että täällä annettiin puutarhan ja kasvitarhan hoidossa käytännöllinen peruskoulutus. Monta omenapuuta löysi silloin uusia kasvupaikkoja Luonnonmaalla. Muistan, kun kerran jo nyt kuolleen koulutoverin kanssa olimme koulun puutarhassa istuttamassa punajuuria ja porkkanoita, toverini sanoi: ”Kyllä minäkin nyt kotona istutan punajuuria ja porkkanoita, että saan talvellakin hyvää ruokaa.”

Niiden siemenien mukana, joita kylvettiin maahan, meni myös monta siementä omaan sisimpään ja jäi sinne kasvamaan. Kiitos näistä siemenistä tälle koululle. Olen tämän koulun minulle antamasta opetuksesta ja monesta hyvästä siemenestä syvästi kiitollinen. Olen kiitollinen myös siitä kirjasta, jonka sain koulusta lähtiessäni. Kirjan nimi oli Nuorison kirja, kirjoittaja Vagner. Se oli omistettu vuosisadan vaihteen Ranskan nuorisolle. Se on hyvä kirja ja sopii vielä nytkin Suomenkin nuorison luettavaksi.

Erikoisesti muistan kirjasta kohdan, jossa kerrottiin, miten Sveitsissä joskus suuren kuivuuden aikana eräs vuoristopuro, josta sen ympäristö sai kaiken talousvetensä ja josta siis oli riippuvainen, kuivui. Tällöin joku onneton ihminen oli kuivuneen joen uomassa olevaan kiveen hakannut sanat: Kun näet minut jälleen, olet itkevä. Tässä kertomuksessa piilee suuri totuus.

Meidänkin elämämme virta on usein tulvillaan tapauksia, tekoja, hyviä ja huonoja, mutta tämä elämämme virta kuivuu myös, ehkä useinkin, ja silloin meille paljastuu elämämme virran pohja, jossa varmaan on paljon kiviä, joihin on kirjoitettu: Kun näet minut jälleen, olet itkevä, ja näitä kiviä on sitä enemmän, mitä heikommin olemme leiviskämme hoitaneet.

Olen kiitollinen tälle koululle ja opettaja Oksaselle siitä, että koulu ja opettaja Oksanen ovat parastaan antamalla koettaneet meitä oppilaitaan ohjata oikein hoitamaan leiviskäämme ja käyttämään elämämme mahdollisuudet oikein.

Toivon tälle koululle, sen työlle, jatkuvaa menestystä, työrauhaa ja työniloa ja erikoisesti sen opettajille kannattavia ja pysyviä ihanteita.”